

Reis seniordierenartsen naar Schotland van 13 t/m 20 mei 2018
Het verslag is van de hand van Riet van Leeuwen-Onderwater en de
vogelwaarnemingen zijn van Ed ter Laak.
Foto's Ed ter Laak, Gerrit van Heijkop en Klaas Soethout.

Van 13 tot 20 mei 2018 met Henk van Dam Studiereizen.

Zondag 13 Mei ontmoeten we elkaar en Henk op Schiphol. Hij deelt samen met Frans Sluyters de Boardingpassen uit. Met Easyjet vlucht EZY6922 arriveren we in Edinburgh.

De "Gibson" bus staat klaar met Chauffeur Andy.

Tine Beulink heet iedereen welkom en deelt ons mee dat Emmy Bijleveld ernstig ziek is en oriëntatieproblemen heeft. Zij verblijft momenteel in een verpleeghuis en kan niet met de 2de reis, volgende week, mee. Dat gaat Tine doen. Tine houdt dagelijks contact met Emmy. Emmy is lid van de reiscommissie en reist al 10 jaar mee.

We rijden naar Glasgow en genieten van het glooiende landschap. De lente is hier later dan in Nederland. Dat zien we aan de krentenbomen en de prunussen, de tulpen en narcissen die hier bloeien. De gaspeldoorn bloeit, het is een vlinderbloemige heester en familie van de brem, maar heeft doorns en donkergele bloemen met 'n tikkeltje bruin. Wordt ook wel Stekelbrem genoemd.

Andy stelt zich voor en vertelt dat hij alleen op zondag de kilt draagt. Hij spreekt Schots (Gaelisch) voor veel van ons niet te verstaan. Henk begrijpt hem en de samenwerking is geweldig.

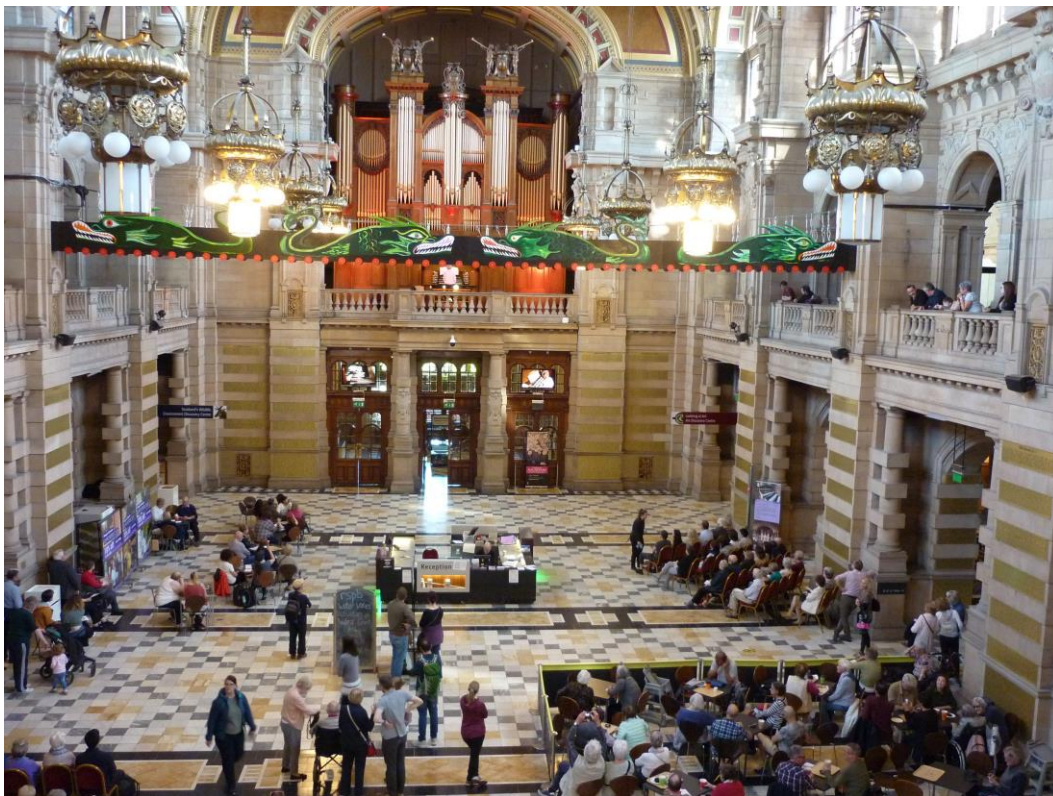
We zien onderweg een 7-tal Pyramides. We genieten van een lunch in een foodcourt.

Glasgow is met zijn bijna 600.000 inwoners de grootste stad van Schotland. Glasgow was vroeger een donkere grauwe stad en werd het lelijke stiefzusje van Edinburgh genoemd. Glasgow heeft in de afgelopen 30 jaar een ongelofelijke verandering doorgemaakt en is een levendige sympathieke stad geworden. In de 18^e eeuw is Glasgow een belangrijke tabaksstad geweest en handelde met de Amerikaanse koloniën. De scheepsbouwindustrie aan de oevers van de Clyde breidde zich sterk uit. Toen Noord Amerika in 1776 onafhankelijk werd, verflauwde de tabaksindustrie in Schotland. In de Victoriaanse periode en de industriële revolutie ontwikkelde Glasgow zich tot een industrie- en arbeidersstad. Glasgow werd de op een na belangrijkste stad in het Britse rijk.

Na de 2^e wereldoorlog was er een langdurige structurele crisis, ondernemingen moesten hun deuren sluiten, het aantal werklozen steeg en mensen trokken weg uit Glasgow. In 1990 was Glasgow 'Culturele Hoofdstad van Europa', er werd gerestaureerd en aan de oevers van de Clyde werden bijzondere

projecten gerealiseerd. Er zijn 3 universiteiten in Glasgow; de University of Glasgow is de op 1 na oudste universiteit van Schotland.

We bezoeken Glasgow Cathedral (St. Mungo's or High). In 1136 stak Koning David de eerste spade in de grond voor de bouw van dit stenen godshuis. Snel daarna is het afgebrand. En de bouw van de huidige kathedraal heeft ca. 300 jaar geduurd. Het is in Gotische stijl, die hier de Early-English stijl wordt genoemd. Bijzonder is de benedenkerk met een woud aan zuilen. Sint Mungo, beschermheilige van Glasgow, heeft in 543 Glasgow gesticht. Zijn graf is vermoedelijk in deze kerk. Naast de kathedraal staat het oudste huis van Glasgow. Het is van 1471, er is nu een expositie over de stadsgeschiedenis. We worden afgezet bij het gemeentelijk Kelvingrove Art Gallery & Museum.

Kelvingrove Art Gallery & Museum

Er hangen werken van Vincent van Gogh, Claude Monet, Paul Gauguin en Paul Cezanne.

De Glasgow Boys waren bekende kunstenaars eind 19^e eeuw, hun werken hangen in een aparte vleugel van het gebouw. Zo ook veel werk van Charles Rennie Mackintosh. Hij was een Jugendstilarchitect. Dit jaar 2018 is het 150 jaar geleden dat Mackintosh werd geboren in Glasgow. We zien van hem stoelen met langgerekte rugleuningen en witgelakte kasten. Hij ontwierp ook prachtige Glas-in-lood (stained glass) panelen. We zagen ook meubelen met inlegwerk van metaal en parelmoer.

In dit museum is ook een grote collectie opgezette dieren en 'n enorme "plak" of schijf van een boom van 600 jaar oud. Jaarringen tellen! Het was een Douglas fir (spar).

In het middelpunt van de binnenstad is het grote George Square. Een plein omgeven door fraaie gebouwen waaronder het stadhuis. We bewonderen een Memorial van 1^e en 2^e W.O. bezaaid met rode kransen van kunststof klaprozen. (Klaproos is poppy). Er liggen ook honderden houten kruisjes met de tekst '*In Remembrance*' plus een poppy.

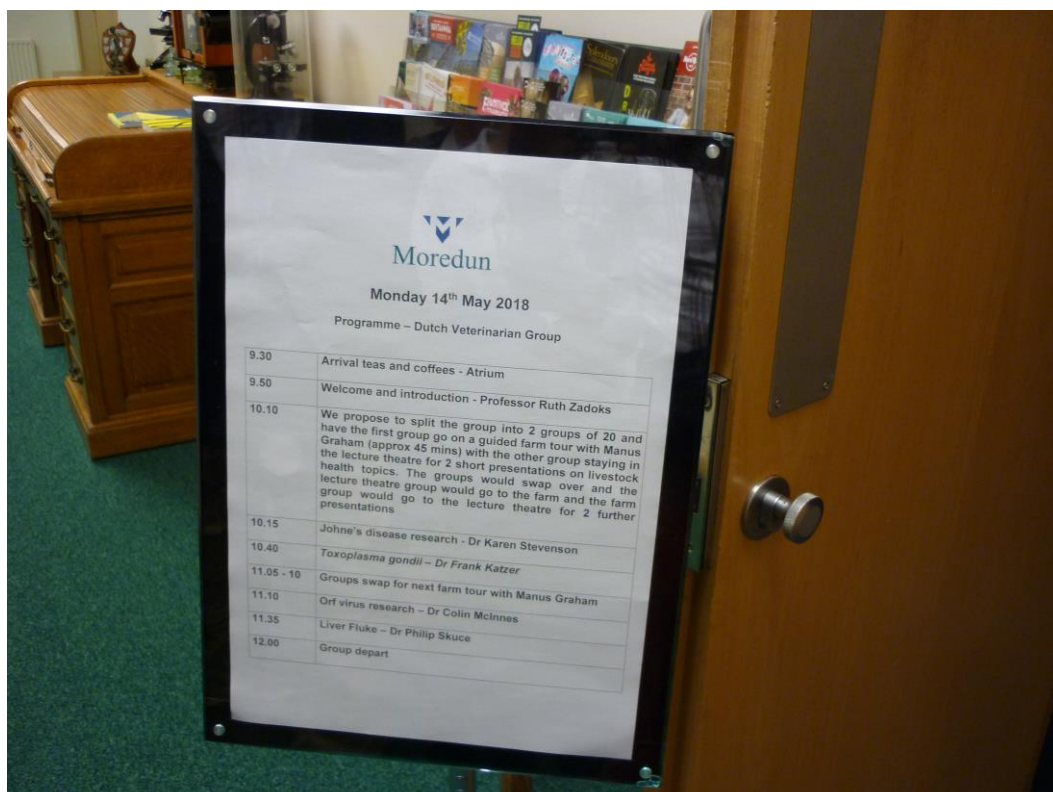
Midden op dit plein staat het beeld van Sir Walter Scott op een 25 m. hoge zuil. Sir Walter Scott, de beroemde Schotse schrijver en dichter, is in 1771 geboren in Edinburgh.

Hij schreef o.a. de romans Waverly en Ivanhoe en deed vertaalwerk.

We zien andere monumenten op dit plein: voor Koningin Victoria, haar gemaal Prins Albert, James Watt, the scottish inventor en mechanica engineer, Robert Burns (schrijver) en William Gladstone.

Op weg naar het Holiday Inn Express hotel te Hamilton rijden we door het Zuid-Schotse heuvelland. Ter sprake komt Gretna Green, het vroegere huwelijksparadijs, aan de grens met Engeland. Dankzij een oude wet uit 1856 hoefden 'n man en 'n vrouw alleen maar in aanwezigheid van 2 getuigen een rechtsgeldige huwelijksverklaring af te geven om te kunnen trouwen. Er was een voorwaarde: een van twee moest 21 dagen in Schotland verblijven. Veel geliefden stroomden destijds naar het Schotse grensplaatsje om voor het aambeeld van de oude smederij te trouwen. Old Blacksmith Room is tegenwoordig een toeristenval.

Maandag 14 Mei

Vandaag bezoeken we het Moredun instituut in het plaatsje Penicuik ten zuiden van Edinburgh. Van Hamilton reizen we over de M74 naar het zuiden om via de A702 noordelijk te gaan. We ontlopen de verkeersdruk van de M8 van Glasgow naar Edinburgh en kunnen genieten van het heuvelachtige landschap. Tussen de weidegebieden stenen muurtjes, ook heggen (geen slootjes zoals bij ons). We zien wel beekjes en riviertjes. Het is grof grasland en er worden vleesvee en schapen gehouden. Vooral het Scottish Blackface schapenras. Jersey koeien leveren hier de melk. We zagen ook een groepje Schotse Hooglanders. Er zijn bedrijven van 100 Ha.

Bezoek aan Moredun Instituut te Edinburgh. Er was een keuzeprogramma gemaakt door prof. Lee Innes, hoofd Communicatie en contactpersoon van onze reisleader. Na de ontvangst kon gekozen worden uit een wetenschappelijk gedeelte of een rondleiding langs de proefstallen. Mogelijk gezien het mooie weer koos de meerderheid voor de rondleiding. (Bij de volgende busreis zal de rondleiding geschrapt zou worden).

Gestart werd met een gloedvol betoog van mevr. prof. Ruth Zadoks, Nederlands dierenarts, als moleculair epidemioloog verbonden aan zowel Moredun als de Univ. v. Glasgow. Ze schetste een beeld van het onderzoek.

A woman with dark hair, wearing a dark polo shirt with a logo, stands in front of a large projection screen. She is pointing towards the screen with her right hand. The screen displays a presentation slide titled "Moredun Research Institute" and "Zoonoses - Public Health". The slide includes two images: a hamburger and a person interacting with a dog. It also contains text defining zoonoses, statistics on human pathogens and emerging diseases, and a list of specific pathogens.

Moredun Research Institute
Zoonoses - Public Health

Zoonoses: diseases or pathogens transmitted between animals and people

62% of human pathogens are zoonotic

75% of emerging diseases are zoonotic

- *E. coli*
- *Campylobacter*
- *Toxoplasma gondii*
- *Cryptosporidium*
- *Chlamydia*

Moredun doet onderzoek naar infectieziekten bij landbouwhuisdieren. Het gaat om de z.g. bedrijfsgebonden ziekten, zoals leverbot, toxoplasma, paratbc (ziekte van Johnne), orf (ecthyma of zere bekjes bij kleine herkauwers. (Dus niet de zeer infectieuze ziekten zoals MKZ, varkenspest e.d.). Ze ontwikkelen diagnostische testen en vaccins. Er werken meer dan 200 onderzoekers incl. ondersteunende staf. Het instituut werkt nauw samen met de praktijk en wordt vooral betaald door het directoraat Landbouw van de Schotse overheid. Het instituut is oorspronkelijk gesticht op initiatief van de boerenorganisaties i.v.m. gezondheid van kleine herkauwers, koeien, paarden en wild life. De rondleiding werd gegeven door mr. Graham. Het bleek een omvangrijke testlocatie te zijn, van binnen niet toegankelijk voor bezoekers, de experimenten zijn zeer kostbaar omdat na afloop van de proef alle testdieren afgevoerd worden, dus niet opnieuw ingezet kunnen worden.

We picknicken bij Pollok House een schitterend landgoed van National Trust for Scotland.

Bagpipes.

Vanmiddag bezoeken we in Kilmarnock, ten zuiden van Glasgow The McCallum Bagpipes Factory, de grootste doedelzak fabriek van de wereld. De doedelzak is net als de kilt een vast onderdeel van de Schotse cultuur. Er zijn wel 1000 doedelzak bands in Schotland.

We krijgen een rondleiding door de fabriek met enorm veel slijpmachines. Per week slijpt men 35 hardhouten pijpen.

De luchtzak van de doedelzak bestaat uit schapen- of geitenleer. De pijpen zijn van African Blackwood (hardhout) met sierringen die vroeger van ivoor gemaakt werden. Het African Blackwood legt men 25 jaar in het water voor het verwerkt wordt. De doedelzakspeler blaast via de mondpijp lucht in de zak. Tegelijkertijd drukt hij met een arm de zak samen, waardoor de lucht in de pijpen stroomt. Een pijp, de melodiepijp, heeft toongaten. De andere twee of drie klarinetachtige pijpen produceren gelijkblijvende tonen. Dat verklaart de vrij monotone klank van de doedelzak.

Er worden 9 doedelzakken (met houten pijpen) per week gemaakt. Per stuk kosten ze 750 pond. Tegenwoordig gebruikt men ook plastic voor de pijpen, daarvan maakt men er 14 per week. Het slijpen van gaten in de hardhouten melodiepijp duurt 10 min.

Na de rondleiding komen we in de winkel met allerlei Schotse waren zoals kilts, petten, sjaals en jachtattributen. Hier speelt ook iemand op een doedelzak. Van Kilmarnock rijdt de bus eerst naar het westen. Dan naar het noorden langs de kust van de Firth of Clyde. (firth betekent riviermond of zeearm) Bij de plaats Greenock steken we dit water over met een ferry om ons hotel in Dunoon te bereiken. De vaartocht duurt 20 minuten. Dunoon ligt op een schiereiland. Hotel Esplanade is 'n gedateerd hotel met gerenoveerde badkamers, daardoor zijn de kamers wat kleiner.

Dinsdag 15 Mei. Als we allen in de bus zitten, komt de manager van het hotel informeren of we tevreden zijn over ons verblijf. Er heeft zich wel iets afgespeeld in dit hotel. Job en Diny Ham kwamen tot de ontdekking dat ze hun medicijnen niet bij zich hadden.

Andy heeft als 'Schot onder de schotten', samen met Henk zijn best gedaan om dit probleem op te lossen. Gelukkig was de hulp van onze groep ook geweldig. Sommige collega's of hun partners gebruikten dezelfde medicijnen als Job en Diny en konden de eerste nood lenigen.

We rijden langs het binnenmeer Loch Eck (zoet water) naar het schiereiland Argyll met Loch Fynn (zout water). Inverary is een mooie plaats aan Loch Fynn met zijn witte huizen.

Er is voor toeristen naast de Inverary Jail (gevangenis), Inverary Castle. In 1743 heeft de derde hertog van Argyll het oude vissersdorpje laten afbreken.

Architect Roger Morris heeft toen naast de bouw van het kasteel het mooie dorp Inverary aangelegd. Tegenwoordig resideert de dertiende hertog van Argyll in dit met veel pracht en praal uitgeruste kasteel.

Inverary Castle

We bevinden ons hier in de South West Highlands. Er heeft hier herbebossing plaats, dit is te zien aan de manier van aanplant. Je ziet jong en oud hout, dit geeft een bepaald effect aan het landschap. Overal in Schotland zie je dat nieuwe aanplant wordt beschermd tegen vraat van herten en reeën door een lichtgroen gaas met paaltje. Je ziet hele velden met deze paaltjes bij jonge planten.

We rijden over binnen wegen. Er vindt wegverbreding plaats. Tegen vallend gesteente worden tegen “afgestoken” rotswanden matten aangelegd die vastgehouden worden door zware metalen bouten.

Bijzonder op deze reis is het dagelijks verslag van Ed Ter Laak over vogels.

Vandaag meldt hij dat de input van iedereen toeneemt. Op deze derde dag van onze reis kan hij 42 verschillende vogelwaarnemingen melden. (zie verslag Ed). Het is vandaag een bewolkte dag en als we in Oban aankomen regent het een beetje.

Hier is een overdekte veemarkt waar we schapen en runderen zien. De veiling (auction) is gaande met geschreeuw van de veilingmeester en het angstig loeien van de dieren. Veefokkers brengen hier hun dieren naar toe. De veehandelaars kopen en verkopen ze aan bedrijven in het oosten van Schotland, die ze afmesten.

Terug in de bus vertelt Frans dat in Frankrijk met de klok wordt geveild en dat de handelaren kreupel zijn. Hoe komt dit, wordt gevraagd. De charolais runderen worden met stokken waar scherpe punten aan zitten voortgedreven. De runderen schoppen de handelaren terug, daardoor zijn ze kreupel. 'n Cru verhaal. Bij de Tesco zien we een post-office om de kaarten te posten en Henk slaat hier in voor de lunch van straks. Over de A828 langs Loch Linnhe (een zeebaai) rijden we naar een picknick plek en zien in het Loch diverse viskwekerijen. We reizen naar Fort William. Het stadje ligt in het westen aan Loch Linnhe en in het oosten aan het bergmassief Ben Nevis. De Ben Nevis is met 1344 meter de hoogste berg van Groot Brittannië. In Fort William is de whiskydistilleerderij die we bezoeken.

Ben Nevis Distillery

Op het terrein van deze distilleerderij zien we in de verte de Ben Nevis. Daar komt het zuivere water voor de productie van deze Whisky vandaan. In het noordoosten van Schotland langs de rivier de Spey zijn de meeste whisky distilleerderijen.

De fijngemalen gerst (grist) wordt gemengd met warm bronwater, dat de suiker in de gerst (barley) oplost. Het zoete vocht noemen de Schotten 'wort', de suiker in de wort wordt door de toegevoegde gist omgezet in alcohol. Dit gisten of fermenteren gebeurt in hoge tanks met als resultaat de wash. In pot stills (koperen ketels) wordt de wash gedistilleerd

De ketels dienen om condensatie van de aromatische stoffen te verhinderen en de vorming van giftige verbindingen tegen te gaan. 'n Ketel met een lange condensatorhals levert een lichte whisky. En een ketel met een korte hals is goed voor een zwaardere whisky.

De rijping op het vat is ook van invloed op de whisky. De meeste whisky's worden minstens 3 jaar opgeslagen in eikenhouten vaten voordat ze gebotteld worden. Eenmaal in de fles rijpt de whisky niet meer verder. In het winkeltje annex pub proeven we de whisky.

Via de A82 rijden we naar het noorden. We stoppen bij het Commando Memorial. De sculptuur, gemaakt door Scott Sutherland, beeldt een groep infanteristen uit en herinnert aan de gesneuvelde militairen van de 2^e W.O. In het begin van de 2^e Wereldoorlog heeft Churchill opdracht gegeven hier vlakbij in Spean Bridge kampen in te richten om geallieerde soldaten voor de invasie op D-day te trainen.

Deze zeer geharde commando's zijn ook ingezet in Afrika en bij de Dieppe in Frankrijk.

Vanaf dit monument heb je bij helder weer een prachtig uitzicht op de Ben Nevis.

Onderweg vertelt Henk over de volgende bezienswaardigheden:

Aan de zuidkant van het binnenmeer Loch Ness passeren we het plaatsje Fort Augustus.

Hier is een informatiecentrum over het Caledonian Canal. Deze waterweg is gemaakt van 1803 tot 1822. Veel schotten hadden hier vast werk in die tijd. Het kanaal is 30 m. breed, 6 m. diep en heeft 29 sluizen. Het verbindt de 3 meren: Loch Ness, Loch Oich en Loch Lochy.

Vissers konden voortaan veilig van de Atlantische Oceaan op de Noordzee komen.

Ze hoefden niet meer de gevaarlijke ronding van de Northern Highlands te nemen.

In het dorpje Drumnadrocht ligt het Loch Ness centrum. Alle theorieën over het bestaan van het monster Nessie worden hier gepresenteerd.

Op een uitstekend stuk berg boven het meer Loch Ness verheft zich de ruïne van Urquhart Castle. Al in de 12^e eeuw was het een strategisch bolwerk door de

grote verdedigingswerken eromheen. In 1691 is dit geheel opgeblazen om te voorkomen dat het een steunpunt voor de Jakobieten zou zijn.

We rijden over de A833 richting Strathpeffer, een landelijke weg met overal gaspeldoorn en ruige weiden met veel zeggegras pollen. We verblijven 2 nachten in Hotel Ben Wyvis een groot landhuis in Strathpeffer.

En het thuisfront en de andere groep maar wijsmaken dat we met de bus op reis zijn.....

Het waren niet bepaald senioren porties

Woensdag 16 Mei. Het is nog een beetje bewolkt en fris. Later schijnt de zon. Vandaag gaan we naar het eiland Skye. Met de hoofdplaats Portree. Omdat we vanavond in dit hotel terugkomen heeft Henk het boekwerk over Skye meegenomen van de hotelkamer.

Andy neemt een gele weg de A832 en de A890 door de Highlands. Vanwege het koudere klimaat hier laten de boeren hun schapen later lammeren.

Plotseling zien we in de verte een grote roedel edelherten en vragen ons af of ze daar gehouden worden of dat ze wild zijn. We stoppen en een groep van ons, onder leiding van Henk, gaat naar het huisje waarachter we de herten zagen. De herten schrikken van de groep mensen of van het knalrode shirt van Henk en verdwijnen naar een groot gebied rechts van het huis. Degenen die bij de bus gebleven waren zien de herten over hekken springen. Ze steken de weg over. Niet allemaal tegelijk zodat auto's en een vrachtwagen moeten stoppen.

De Bokken

De dame (Hilde) die alleen het huis bewoont, vertelt dat dit koppel rood wild, bokken zijn.

De drachtige hinde's verblijven in de bergen. Ze voert de herten de hele winter elke dag. De dieren zijn vertrouwd met haar.

Hilde vindt het goed dat Henk de volgende week met een groep nog 'n keer komt. Hilde zegt dat ze dan naar de weg komt, zodat de wilde herten met rust gelaten worden. Naast de weg waar we met de bus staan, zien we 'n kadaver

van een hert liggen zonder kop en gewei. Hilde zal een instantie bellen. s' Avonds toen we dezelfde weg terug reden van Skye naar Strathpeffer was het dode dier weg.

Voor de brug naar Skye, over de Inner Sound, zien we het meest gefotografeerde kasteel van Schotland: Eilean Donan Castle. Henk schenkt koffie en Andy houdt een verplichte pauze van $\frac{3}{4}$ uur. Een mooier landschappelijke achtergrond voor een kasteel is in Europa niet te vinden. Bij James Bond films diende Eilean Donan als Schots hoofdkwartier van de geheime dienst en in zo'n 20 andere films speelde dit kasteel een rol.

Skye. We hebben de hele middag om Skye te verkennen. Een ontmoeting met Elisabeth Pierce (dierenarts) gaat niet door. Skye betekent in het Gaelisch "wolkenbreuk", maar ook "ge vleugeld eiland". De Jacobite stoomtrein was voor deze groep niet meer te boeken. Bij de brug van Lochash worden windmolenwieken verscheept. De huisjes in het plaatsje Portree hebben felle kleuren.

Bodygard in Portree om de lunch veilig te stellen

Tot de 18^e eeuw was er onrust op Skye door de vele vetes bij de Lords of the Isles en verschillende clans. Pas in de 18^e eeuw kwam er een periode van rust en vrede. Met steun van de overheid werd grond ontgonnen, de schapenteelt en visserij werden intensiever. Er werd een kleine zeewierindustrie gesticht voor de glasfabricage. Op een lange, steile, wandeling met prachtig uitzicht komen we aan bij een informatiebord met de titel:

'An Cailc', the story of Skye Diatomite. Nederlandse naam voor diatomite is kiezelgoer, bergmeel of diatomeeënaarde. Diatomeeën zijn kiezelwieren. Het is familie van kleine eencellige gele of bruine algen die zowel in zoet water als in zee leven.

De zeewierindustrie gebruikt deze kiezelwieren. Cailc heeft met kalk te maken, er was een afbeelding van een kalkoven.

Op en bij het eiland Skye hebben 55 miljoen jaar geleden vulkanische activiteiten plaats gevonden. De Cullin Hills, enorme bergen op Skye zijn hier het resultaat van. De Red Cullin bestaat uit graniet en de Black Cullin uit basalt. Ze hebben duidelijk ieder een andere kleur.

Als je hier een boottocht onderneemt zie je zeker zeehonden. Ook papegaaiduikers (puffins)

Op Skye is een taalschool waar men Gaelisch kan leren.

Donderdag 17 Mei. Vandaag reizen we naar de Grampian Mountains. Maar eerst bezoeken we de stad Inverness. Capitol of the Highlands. Door Inverness loopt de rivier de Ness naar de zee arm Moray Firth. (dolfijnen).

We drinken koffie in de buurt van de St. Andrew kathedraal van Inverness. Het is een bisschoppelijke kerk. Opvallend de houten plafonds (gewelven). Veel van de groep beklimmen de burchtheuvel en hebben een prachtig uitzicht op de Ness en de stad. Op de heuvel staat een bestuursgebouw, een 19^e-eeuws kasteel.

In de bus hangt een gezellige sfeer door de Caledonian en Highland music.

We naderen Cairngorm National Park. In het plaatsje Carr-bridge zien we een oude, vrij hoge, smalle brug van stenen waar vroeger met paard en wagen over werd gereden. De brug is van 1717 en men vierde vorig jaar het 300 jr. bestaan.

Carr-Bridge

We vinden een mooie picknick plek met uitzicht op weide met gigantische stieren.

We komen richting Aviemore en bezoeken daarna een rendierfarm in Glenmore.

In de Schotse Hooglanden leven ongeveer 150 rendieren. Deze bijzondere hertensoort komt vooral voor in de noordelijke (sub)arctische regionen van Amerika, Europa en Azië. Sinds 1952 komen rendieren ook weer voor in Schotland, waar ze tot in de middeleeuwen altijd geleefd hebben. Deze nieuwe kudde werd overgebracht uit Zweden. De rendieren leven semi-wild in het Cairngorm National Park, waar ze grote berggebieden ter beschikking hebben om te grazen (tot 2500 ha op een hoogte tussen 450 en 1300 m, tot boven de boomgrens). Vanwege het ontbreken van natuurlijke vijanden wordt de kudde gecontroleerd door het Cairngorm Reindeer Centre. Deze verzorgt ook iedere dag een ongeveer twee uur durende wandeling naar de rendieren. Je mag na de toelichting de rendieren voeren, aaien en er foto's mee maken. Ze zijn tam, vriendelijk, innemend, volzaam, hebben een fluwelen neus en beide sexen dragen geweien i.t.t. herten. In mei worden de kalfjes geboren.

In dit gebied wordt in de winter op 600 m. hoogte met hondensleeën gereden. Hier in de buurt worden honden opgeleid om schapen te drijven. Over de A9 en de A15 rijden we naar Dunkeld naar het Milton Birman Hotel waar we 2 nachten verblijven.

's Avonds wordt er in de bar een gezellige borrel gehouden. Er wordt uitbundig gezongen met Cor Cysouw als geweldige zanger.

Vrijdag 18 Mei .

Vanuit Dunkeld rijden we over de A9 terug naar het noorden om in Pitlochry inkopen voor de lunch te doen. In dit stadje wandelen we naar de bijna 20 m. hoge stuwdam waar een zalmtrap te bezichtigen is. De stuwdam ligt in de rivier de Tummel en heeft gezorgd voor het ontstaan van het stuwmeer Loch Faskally. In de periode van Mei tot September worstelen de zalmen zich stroomopwaarts naar de paaigronden. Dit kan via achttien bassins, die onderling door grote buizen verbonden zijn. Bij een van die bassins kan men dit fascinerende schouwspel observeren. Ook is er een videomonitor om de zalmtek te volgen. De zalmtrap heeft een elektronische teller: per seizoen zwemmen ca. 5400 zalmen stroomopwaarts door de rivier de Tummel. In Pitlochry is het winkeltje, aanbevolen door Hans Huige, waar sieraden, gemaakt uit heide, te koop zijn. Verschillende sieraden, zoals oorringen, armbanden, hebben we later kunnen bewonderen bij de dames van de groep.

Iets verder naar het noorden in Blair Atholl ligt het sneeuwwitte BLAIR CASTLE. Het kasteel en de 60.000 Ha. aan landgoederen in de omgeving zijn jaren lang eigendom van de hertogen van Atholl. De huidige 13^e hertog woont in Zuid-Afrika. Er is een Stichting voor de exploitatie en inkomsten uit de landgoederen. We werden welkom geheten door een zeer duidelijk Engels sprekende dame die ons Hollanders bedankte voor haar baan omdat in de geschiedenis van dit kasteel zelfs Willem de Zwijger wordt genoemd. Voor bezoekers zijn 32 vertrekken opengesteld.

We zien kostbaar meubilair, porselein, wandtapijten en schilderijen. In veel vertrekken ligt informatie in het Nederlands. Met behulp van beelden van de film over koningin Victoria zijn salons, slaapkamers, kleedkamers en kinderkamers ingericht in de stijl van die tijd. Koningin Victoria was enthousiast over de Highlands van Schotland en heeft ooit in dit kasteel gelogeed. Elk jaar op de laatste zaterdag van Mei marcheert het honderd man tellende privéleger van de hertog van Atholl voor het slot op en neer. Als enige Brit kreeg de hertog van Atholl van Koningin Victoria in 1845 het recht op een eigen leger.

'n Dag na deze parade worden de Blair Atholl Highland Games gehouden.

De hele groep heeft een wandeling gemaakt door de ommuurde Hercules tuin. Het was vandaag prachtig zonnig weer. We picknicken op een uitgestrekt gazon met banken voor het kasteel. Een uitstekende plek voor onze groepsfoto.

Op een zonnig gazon bij Blair Castle

Aan het eind van de middag arriveren we weer in Dunkeld bij ons hotel. We maken een prachtige wandeling door een park met veel coniferen en andere loofbomen. We lazen een informatiebord met het verhaal dat 250 jaar geleden de 4^e Hertog van Atholl op deze plek met een kanon het zaad van larix, spar, den en andere bomen heeft laten verspreiden.

Dit dorpje (1200 inwoners) ligt aan de rivier de Tay. Waar de Tay samenkomt met de rivier de Braam ligt de mooie kathedraal van Dunkeld. De kerk werd prachtig versierd voor een trouwerij met enorme witte boeketten.

Zaterdag 19 Mei.

Voor het ontbijt is een groepje 'vroeg vogels' gaan wandelen.

Tegenover ons hotel is een parkje "The Beatrix Potter Garden". Beatrix Potter heeft in Dunkeld gewoond en in 1959 is ter ere van haar deze tuin ontstaan.

Peter Rabbit is de titel van een van haar boekjes. In de hal van het hotel kun je Beatrix Potter spulletjes kopen.

Vandaag bezoeken we **Edinburgh**, de hoofdstad van Schotland, met 485.000 inwoners. Het 'Athene van het Noorden' noemt een schrijver Edinburgh. Maar ze heeft ook de bijnaam 'The Auld Reekie' (de oude zwartgeblakerde) gehad. Nu valt er niets meer van die roetaanslag te bespeuren.

De koffie drinken we op een uitkijkplatform waar we 3 bruggen naar Edinburgh over de rivier de Teith zien. The Queens Ferry bridge, de Railwaybridge en nieuwe Forth Road bridge.

The Teith mondt uit in The Firth of Forth richting Noordzee (firth is zee-arm of riviermond)

We zien hier het Queen Elisabeth vliegdekschip met 16.000 mariniers.

Bij 'n Tesco wordt voor onze picknick ingeslagen. We rijden door een wijk met ambassades en zien open dubbeldekkers voor toeristen. In 1999 vond de heropening van het Schotse parlement plaats. Sinds 2004 komt het Schotse Parlement bijeen in een futuristisch bouwwerk, gelegen aan het eind van The Royal Mile vlakbij Palace of Holyroodhouse.

Dit is de officiële residentie van het Britse Koninkhuis. Vanuit dit paleis regeerde Maria Stuart als koningin van de Schotten.

Na een rondrit door Edinburgh wandelen we Calton Hill, een vulkanische rots, op. Hier is het Nelson Monument en Het Nationaal monument. Hier krijgen we een uitzicht over de oude stad en New Town. New Town is in de 2^e helft van de 18^e eeuw volgens een rechthoekig stratenplan aangelegd in georgiaanse stijl. In deze wijk zijn Portrait Gallery en de Gallery of modern Art. Edinburgh heeft 8 universiteiten

We picknicken vlakbij Dynamic Earth aan Hollyrood Road, in een parkje met tafels en banken. Dynamic Earth is een attractiepark voor kinderen over het ontstaan van het heelal en de aarde. Rondom lagen enorme keien die 400 a 500 miljoen jaar geleden gevormd zijn.

Het Symbool van de stad: Edinburgh Castle ligt op een steile rots van vulkanische oorsprong met aan drie zijden bijna loodrecht aflopende hellingen. Vanaf hier raadt Henk ons aan de Royal Mile af te lopen naar Holyroodroad, waar we geluncht hebben.

Omdat Henk ook de Grassmarket noemde, zijn sommige van ons via een omweg op de Royal Mile gekomen. De plattegrond van Edinburgh kwam goed van pas.

Rond 16.00 uur verlaten we Edinburgh en rijden langs het Nationale Rugbystadion.

We rijden over de A9 naar Stirling waar we in het Golden Lion Hotel overnachten.

Stirling is de toegangspoort naar de Highlands. Net als in Edinburgh waakt Stirling Castle boven op een steile rots over de stad en de omgeving. Het Nationaal Wallace Monument bij Stirling (het is een 67 m. hoge toren) herinnert aan de veldslag bij Stirling bridge in 1297 waar de Schotten onder aanvoering van William Wallace de Engelsen versloegen.

Zondag 20 Mei. Van Stirling vertrekken we naar het vliegveld van Edinburgh. Andy wordt bedankt voor zijn 'stuurmanskunst' de hele week. Hij heeft geweldig met Henk samengewerkt. Andy wordt de beroemdste buschauffeur van Schotland genoemd. Daar is iedereen het mee eens. We zagen ook dat Andy (met respect) het eerst begroet werd door andere buschauffeurs. Henk wordt bedankt voor de organisatie en improvisatie. Frans vraagt ons het evaluatie formulier dat over 14 dagen wordt gestuurd terug te zenden. Waar we volgend jaar naar toe gaan?: 'Tine zal wel zien, Tine zal wel zien!' Tine en Henk bedanken de groep voor de prettige sfeer en samenwerking. We rijden langs het Forth en Clyde Canal en bewonderen de Kelpies. Grote Sculpturen van 2 paarden, 30 m. hoog, 300 ton staal (kunstenaar Andy Scott). In Falkirk stoppen we voor de koffie. Hier bewonderen we het Falkirk Wheel, de eerste en enige draaiende bootlift ter wereld. Die in 4 minuten een boot van hoog water naar laag water brengt, vv. Om 12.00 uur zijn we op vliegveld Edinburgh. Tevreden over een gezellige week

En tenslotte “ De broodjes langs de Duitse Autobahn zijn toch lekkerder “

Riet van Leeuwen-Onderwater

Vogelwaarnemingen tijdens de veterinaire seniorenreis naar Schotland, 13-20 mei 2018

Het is voor een vogelaar altijd leuk om in het buitenland naar vogels te kijken, omdat je dan soorten kan zien die in je eigen land weinig of niet voorkomen of op een andere manier dan we gewend zijn. Dit jaar hadden we meer vogelaars aan boord: Magda de Groot, Gerrit van Heijkop, Job Ham, Hans Heitkamp en Ina Ooms. Frans Sluijters zorgde er voor dat ik niet met een schaamsoort naar huis ging: de Waterspreeuw die anderen wel zagen maar die steeds aan mijn ogen voorbijging! Maar ook andere reisgenoten kijken vogels of doen dat steeds meer. Aldus hebben we dit jaar een respectabele lijst van 76 soorten gezien; een mooi resultaat voor een reis die niet primair over vogels ging. Maar met zo veel ogen en oren lukt het natuurlijk niet om ook alles zelf te zien. De soorten worden vermeld in de volgorde waarin we ze gezien/gehoord hebben.

De volgende soorten zijn min of meer buitenlandse soorten of soorten die in Nederland geen broedvogel zijn.

Middelste zaagbek: in Nederland bekend als wintergast van de zoute wateren, maar deze soort broedt in Schotland.

Kuifaalscholver: in Nederland een zeldzame wintergast bij de pieren, in Schotland broedvogel van de kliffen.

Oeverpieper: in Nederland een bekende wintergast op de rotsblokken van de pieren. In Schotland broedvogel aan alle kusten.

Jan van Gent: in Nederland vooral wintergast langs de kust, in Schotland broedvogel op enkele klifkusten.

Zeekoet: in Nederland wintergast langs de kust, in Schotland algemene broedvogel van de klifkusten.

Bonte kraai: voormalige talrijke wintergast in Nederland, in Schotland algemene broedvogel naast de Zwarte kraai.

Rouwkwikstaart: vervangt in Groot-Brittannië de witte kwikstaart die in Nederland algemeen is, maar niet in Groot-Brittannië voorkomt.

Rode wouw: In Nederland jaarlijkse gast en recent broedvogel in enkele paren, in Schotland een lokale broedvogel.

Rotsduif: de wilde stamvader van onze postduiven en stadsduiven die niet in Nederland voorkomt. Broedt aan de rotskusten van Schotland.

Raaf: in Nederland een schaarse broedvogel na herintroductie, in Schotland een wijdverspreide broedvogel.

Noordse stormvogel: spoelt als storm- en olieslachtoffer aan op de Nederlandse stranden, broedt in Schotland aan de klifkusten.

Paapje: in Nederland een schaarse broedvogel geworden (ca 100 paar), in Schotland nog ruim aanwezig.

Grote zaagbek: in Nederland wintergast op de zoete wateren, in Schotland broedvogel van beekjes, e.d.

Waterspreeuw: in Schotland broedvogel van snelstromende beekjes en bij watervallen. Ontbreekt in Nederland bij gebrek aan dit biotoop.

De volgende soorten komen ook in Nederland voor.

Fitis, Putter, Kleine mantelmeeuw, Spreeuw, Blauwe reiger, Zwarte kraai, Boerenwaluw, Knobbelzwaan, Merel, Scholekster, Houtduif, Kauw, Huiswaluw, Wilde eend, Roek, Kokmeeuw, Ekster, Fazant, Kievit, Huismus, Tjiftjaf, Vink, Zwartkop, Winterkoning, Roodborst, Koolmees, Grasmus, Boomklever, Pimpelmees, Buizerd, Torenvalk, Zilvermeeuw, Eider, Grote mantelmeeuw, Gierzwaluw, Grote Canadese gans, Grauwe gans, Turkse tortel, Stormmeeuw, Geelgors, Veldleeuwerik, Groenling, Zanglijster, Ooievaar, Goudvink, Sijs, Graspieper, Kleine zilverreiger, Bontbekplevier, Tapuit, Heggemus, Koekoek, Waterhoen, Grote lijster, Kuifeend, Meerkoet, Dodaars, Grote gele kwikstaart, Goudhaan, Tuinfluiter, Zwarte mees, Grote bonte specht.

Zoogdieren: Konijn, Zeehond, Ree, Edelhert, (rode) Eekhoorn, Grijze eekhoorn.

De enige orchidee die ik zag (op Skye) was een Mannetjesorchis

Ed ter Laak, 24-6-2018